ԹՎԱԿԱՆԵՐՈՒ—ՏԱՐԻ—ԹՎ.—1084—ԴԵԿԵՏԵՄԲԵՐԻ—4—ՈՒՐԱԲԹ—1874

ԳԱՅՄԱՆԸ

Ցարեկան դին կ. Գիւղոյ համար 180 դր.
» Գաւառաց » 40 մէջ
Վեցամեայ կ. Գիւղաց » 90 դր.
» Գաւառաց » 50 մէջ
Խարաքանչիւր թերթի դին 50 փր.
Ցանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 գրաշ. երկու անգամի համար 2 գրաշ. աւելի անգամներու համար գրաշ. ամիսներուն կշռոյ.

ԱՐԱՐԱՏ

ԼՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԳԱՅՄԱՆԸ

Դուրս գացած լրագրաց համար Ծախքը խմբագրութեան վրայ է։

Լրագրաց փոխարինուց համար կամ որ եւ իցէ գրութիւն խմբագրիս—Ցնարէնին պիտի ուղղուի. Կ. Պոլիս, Զինեալի խան, Մասիսի գրատնեակը։

Ձեռագիր ծախքը չվճարուած նամակ չընդունիր

ԳՈՅԱՆԴԵՐՈՒԹԵՍՆԵՐ 4 ՄԱՅԻՍ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Աշխարհի քաղաքակրթութեան դըրօշակիրն եղող Գաղղիական ազգին այս միջոցիս ցոյց տուած պժդալի սեռարանն ամէն ոյս ալգ իմաստէր մարդոց համակրութիւն ու համակրութիւնը կը վերցնէ այդ մեծ բոյց իր ձեռօք իր տունը քանդող ազգին վրայէն։

Պրուսիոյ թագաւորութիւնը՝ Գաղղիոյ այս սխալը՝ վիճակէն զդաւոյած դիւրութիւնը չծուծ կեր։

« Փարիզայինն դատարարդը դրութիւնն արժանի է, կրկ. բոյց մեք այս գգայուցմը ոչնաք է մէկ կրկնելնք. խորհելով որ Գերմանիոյ շահն ա՛նչափ ուռուել, կայսրութի, ա՛րքունի անոր թշնամին աւելի վոր ընկնի։ Այդ՝ տարակոյս չկայ որ մեր ձեռքը բերած, օգուտներն ուռուել կը մեծնան այն բարիքով, զոր փարիզցոց ապստամբութիւնէն կրնանք քաղել։

Ի՞նչ դատն խօսիր, բոյց լսողն ո՞ւր է։

Պ. Ֆիսմարք՝ Գերմանական իշխանութեան մէջ նոր ուսնեաբանութիւն մ՚ընելով, անկեալ Նարօլէոնեան դիրքեր մեծ բարգաքան մեքենայութիւններեն երեւան հանեց, որք Աւստրիա եւ Լեհէնի գաւառները Գաղղիոյէն կրցին բաց համար։ Պ. Ֆիսմարքի այն ուսիճան յանուանելն դատուռը կը բացատրեն։

Պէրլինի Ինակ բանաստեղծ լրագրին գրուած նամակ մը հետեւեալ խորհրդածութիւնը կընէ այս տեսիլ.

« Պ. Ֆիսմարքի վերջին ատենաբանութիւնը մեծ ազդեցութիւն ունեցաւ։ Ի միայն մեր այս ամէն աղեղոյց գոռոնաս եղող մարդուն մեզաւորագոյն թենոց եւ անմիտ փուռամարութեան ուղղոյցները կը տեսնեին անոր մէջ, այլ եւ այս կարեւոր ազդոյցն՝ ալ թէ Գերմանիոյ վերբանորդ ուժին բրուտիոյ դիտաւորութեան մէջ չկրնար մտնել։ Ինչպէս որ հաստատեցաւ ուղեցին Գերմանիոյ Պ. Ֆիսմարքի կայսրութիւնը վերահաստատել ապա համար միակ մեծ եւ բարեկամ ղարաւոր ընարարն էր։ եւ այս ալ այն պայմանաւ. որ իր միջամտութիւնը հարկաւոր լինէր բարեկարգութիւնը վերահաստատելու համար։ Այն մարդիկը որ կը կարծեն թէ ընդհանուր քրէարկութիւն մը գարձեալ վեց միլիոն քուէ կրնոյ շահեցնել Նարօլէոն Գի կամ Դիկ կը մոռնան թէ քրէարկութիւնը «Այս» պատասխան մ՚էր խնդրոյ իշխանութեան, եւ թէ հիմա իսոյ վիճակն անցեալ մայիս 8ի վիճակը չէ։ կարելի է որ կայսերականութիւնը ստիպուին ունայն յոյսեր մեռցանել, լրագրեր գնել, լրտեսներ պահել, բայց եթէ փարիզ մանել ուզէ. ինչ անուսմ եւ լինի, որչափ վարոյ եւ զատուհան կայ, ա՛նչափ մարդոյ կը դանէ իր դէմ։ ժողովրդեան խիստ արդար եւ գրեթէ վայրագ ատելութիւնը յայտնի է Պոնապարտիստեան ամէն բաներուն դէմ։ Իսկ Գաղղիոյ ցուցոյ լուսամիտ դասերը քաջ գիտեն, որ կայսրութիւնը, ոչ միայն բարոյապէս եւ նիւթապէս միսկ պատճառ է մեր կրած տոթիլ ու ոչ մեր կրած անարգանայ եւ ազատոյ, այլ եւ պատասխանատու է այս ցաւոյ ոտաղնապին, որոյ մէջ ասկուսին կը տատանինք այսօր։ Ժողովրդեան աջակցութիւնն հանդիսանան արդիւնքին եւ կայսրութեան մէջ դաղղիացոյ լուսամիտ դասերը կրնան վարանիլ, բայց կայսրութեան եւ հաստատիչեան կառավարութեան մէջ, այսինքն արդիւնքին եւ անոր պատճառի վերադարձին մէջ անոր չեն վարանիր, հաստատութիւնը կրնարին։

Աւելցնենք թէ վերջին բնարաբութիւնները, որոյ նշանակութիւնը հաստատակոնք իրենց դրամագլուխի կամ վաստակի կոզմ կանցուներն։ իրենց հանրապետական գոյնոյը կայսրութեան մահու գատակնիքն են։»

Հիւսիսային Գերմանական կաղէթ լրագիրն հետեւեալ կարեւոր տեղեկութիւնը կուտայ Գրիւսէլի մէջ եղած բանակցութեանց վրայ.

« Գրիւսէլի գեսպանաժողովին մէջ Գերմանիոյ լիազօր ներկայացուցիչը Վերոայի նախաշաւիղ պայմաններուն համաձայն առաջարկեցին որ հինգ երկիրներուն պատերազմական տուգանքը եռամսեայ վճարներով կատարուի։ 1871 յունիս 2էն սկսեալ մինչեւ 1874 մարտ 2։ թէ՝ մեատոգոյ գրամով, թէ քրծուտով եւ թէ՝ ուրիշ համաշոր արժէքներով։ Այս առաջարկութեան դէմ Գաղղիոյ կառավարութիւնն իր լիազոր ներկայացուցիչ մ՚ըրաւ։ որ հաշուութեան նախաշաւիղ պայմաններուն հետ չհամաձայնիր, եւ վճարման կերպը որոշելէ առաջ՝ բնաւ չվճարելու վճարքն ուշացնելու կամ գոնէ պատկի վիճակի մը մէջ ձգելու դիտաւոր կերեւցնէ։

« Ցիշեալ առաջարկութեանց դրոյն մէջ Գաղղիոյ կառավարութիւնն այսպէս կրսէ։

« Հինգ երկիրներուն գումարը մեատաղեայ դրամով կամ առեւտրական թղթերով վճարելու համար կանխաւ տասն եւ մէկ եռամսեայ պայմանաժամ որոշելու խորհուրդը չկրնար ընդունուիլ։ Նիւթապէս անդարձ ալեկի խորհուրդ մ՚է այդ։ եւ չկայ աշխարհի վրայ պետութիւն մը։ ոչ ալ ասեղանաւորաց ժողով մը։ որ՝ ընդարձակ եւ անկեղծարար այդպիսի պայման ամէն յանձն առնու։ եւ այդպիսի պատասխանատուութեան մը ներքեւ մնայ։»

Քիչ մը փարն այնոյն դրութիւնն այսպէս կրսէ մեատաղեայ գրամով կամ քծուտարով վճարելու։ կերպին վրայ։

« Նիւթական անհնարութիւն մ՚է։ որ ապացուցանելու հարկ չկայ։ Այդպիսի պատասխան գրամ՝ բոլոր ոչխարը։ հի մէջ չկայ։»

Անհաւասիկ Գաղղիոյ լրոյն առաջարկութիւնները։

« Գարգիա 1871 յուլիս 1էն սկսեալ երեք տարուոյ մէջ եւ հաւասար ապարմանաժամանակով պիտի վճարէ տասրեկան 333,333,333 միլիոն ֆրանք։ ընդ ամենը մէկ երկիլիոն։

« 2։ Գարգիա 1871 յուլիս 1ին Գերմանիոյ պիտի յանձնէ մէկ երկիլիոն ադրամագլխի հարիւրին հինգ բերող «յիսուն արժէթուղթ»՝ որք եւրէն որոշուելիք ժամանակներու մէջ պիտի կրնան հաւասարակ տուրեւառելի արժէթուղթերու վերածիլ։

« 3։ Գաղղիա, վաճառականաց փոխանակութիւնէն եռամսեայ հարիւրին հինգ աշահով մէկ միլիոն հատոյթ բերող հանգիստ չունեցող արժէքներ պիտի յանձնէ Գերմանիոյ, որ «1874 նոյեմբեր 1էն սկսեալ վերածելի պիտի լինին դաշնագիր կոչմանց վերջնական համաձայնութեամբ։

« 4։ Վերջապէս, պարտուց այս կերպիւ կարգադրուելուն վրայ, Գաղղիոյ հողին գրաւումը 1871 յուլիս 1էն սկսեալ պիտի գադրի։

« Ընել է թէ պէտք էր ընդունիլ որ Գաղղիոյ կառավարութիւնն իր պարտքը մէկ երկիլիոն դրամով վճարելէ երեք տարուան միջոցի մէջ։ Իսկ մեր առնելիոց չգոյ հինգերորդին համար թանկի խուզիներ պիտի ընդունիլ, Գերմանիոյ երկրէ՝ նեմեկայ, որք երբեմն իրենց արմէքը բոլորովին կորսուանելու վտանգի մէջ կրնան ընկնիլ։ եւ որք, եթէ այս՝ առաջարկութիւն ընդունիլ ուզէինք, հինգ երկիլիոնն երբի կամ առ չատն՝ երբ քուէքսի կիջեցնէին։

« Հիմա պէտք է մեզ ապառել տեսնելու թէ Գաղղիոյ ազգային ժողովը գայնոգրեալ խառատ մը ընդունի. եւ ասոնք՝ վճարման վճարման մէջ մեզ ինչպէս հաստատելու փորձին հաւանութիւն ոլիտի տա՞յ։ Այսոր արդիւնքին հանդարտութեամբ կ՚ապասենք։ վասն զի Գերմանական զօրաց ձեռքն եղած երկիրներէ՝ թէ՝ նախաշաւիղ գաշնագրութիւնն եւ թէ՝ մեր շահերն ապահովելու բաւական դրաւ մ՚են։»

Գերմանական կաղէթին այս խօսքերն կը բացատրի Պ. Ֆիսմարքի ատենաբանութեան (զոր չարաթ ասուրթեամբ հրատարակեցինք) այն իսկոյն թէ Գերմանիա՝ հաշտութեան նախաշաւիղ գաշնագրութեանն մէջ գրուած պայմաններուն մէջ բնաւ. որ եւ է փոփոխութիւն չպիտի ընդունի։»

ՀԵՌԱԳՐԱՅԱՆ ԼՐԱՏՈՒ

Փարիզ 11 մայիս իրիկուն.

Ֆրիւպրէ զօրաստան երէկ քնուեցաւ եւ. յետոյ Մաղաքի բանտը զրկուեցաւ։ Պ. Ֆրէսքէ եւ Շէօլշէր գնդապետն ալ բանտարկուեցան. վերջինը Վէրսայլցոց հետ խորհրդակից լինելու. ամբաստանութեամբ։

Մ՚ոնիմէօր Օզոէրվամիէօր, Սրէքթամիէօր եւ Խնիմէր լրագրերը՝ ոչ խա-

վոնեցան հասարակական ժողովին հրամանաւ։

Միշտաղ՝ ժողովին մէկ յայտարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ գաւառապետութիւն մ՚Երեւան եղած է, որոյ սահմանին դիրծն է Խոյի ամրոցին թագաւորը։ Գաւառապետ մեծ մասը բռնուեցան։

Պէրլին 12 մայիս.

Պ. Ֆիսմարք հաշտութեան վերջնական պայմանները հետեւեալ կերպիւ ծանոյց խորհրդարանին։

Սահմին կէս երկիրներ փարիզի առնու ելլէն երեսուն օր ետքը պիտի մնան Գերմանիոյ կառավարութենէն մեռապետ դրուելով, կամ Անդրիոյ, Պէլճիոյ, Իտալիոյ եւ Հոլանդայի Պանքոմիներուն։ եւ կամ առանին տունեաց փոխանակագրեալ։ Ուրիշ երկիրներ մ՚ալ մնին։ 1871 դեկտեմբերի վերջը պիտի վճարուի, եւ այն ժամանակ փարիզի ամրոցները պիտի պարպուին։ Ընդարձակ կէս երկիրները 1872 մայիս 1 ին պիտի վճարուի եւ. մնացեալ երեք երկիրներն ալ մինչեւ 1874 մարտի վերջը։

Գաղղիոյ եւ Իտալիոյ մէջ առեւտրական դաշնադրութեան պայմանաժամն եկած է, բայց Գաղղիա ամենն առելի նպաստաւոր ազգաց կարգը պիտի դասուի։ Հաշտութեան դաշնագրին փաստաթուղթը մայիս 20 ին առաջ պիտի փոխանակուի։

Վէրսայ 13 մայիս.

Պ. Ժիւլ Ֆաւրի եւ Պ. Բիսմարք–Պէլբիէ նրէկ իրիկուն հոս հասան։ Այս հաւատն թէ Բրուսիա հաճեր է պատերազմական առգանքին մեծ մասին փոխարէն Գաղղիական Ռանիթ բռատանալու, եւ առաջին 500 միլիոնի վճարքն ալ Թունիզով պիտի կատարուի։

Վէրսայ 13 մայիս իրիկուն.

Ազգային ժողովոյ մէջ Պ. Ժիւլ Ֆաւրը Գերմանիոյ հետ ինքնաստ դաշնադրութիւնը ներկայացնելով կատարելիք դիւանները քննութեան յանձնեցին։ եւ մարտ 15ին ստորագրութեան չարաչուք տարեթիւրը կը բացատրէ որ ամեն բան ինդրոյ ներքեւ ձգուց, եւ կըսէ։

«Հաշտութեան կնքումը վերստին «երկրագրի եղած էր Ֆիսմարքը իշխանին կամակատարը փարատելու յանգնելու, բայց դժբաղդաբար չկրցին «ազնիւ ազգերուն ազգանունը կը ծանրացնէր մեր վրայ։ Ապրատանք ստորագրեցինք։ Գերմանիա պատերազմեալ է Ֆրանսիոյ երկիրներուն դրաւումը չարաշնակեր, բայց մեր բարեկարգութիւնը չուսաւ պիտի վերադառնան բուռն դարձ, եւ «ազատութեան մեր վրայ դրած «հարկերուն առջեւ քնաս չպիտի ընակիլնք։

«Երբոյ պայմաններուն դարձ. նախայաւիշ գաղտնագրութեան մէջ դրուածներն են։ Ինարբին երկրորդ մասին երեք տարուայ մէջ պիտի կատարուի։ Ամոլին վճարքներուն պայմանաժամերը կը կանոնեցնք որպէս զի ամամ առաջ երկիրը գրաւումէ ազատեցնք։ Ալզասի եւ Լոթրինի երկրամասեցոյ գնեցնք համար 3շ միլիոն հաշիւ պիտի լինի մեր վճարելիք երկրաառաջին երկիրներուն մէջ։

«Վանաւորութեան վերաբերեալ «պայմանները ձեր կարդին խորին քննութեան մ՚առարկայ պիտի լինին։

«Գերմանիոյ շարքն ուի քիլոմէթրի «չրջանակ մը ձեռք բերին։ Գերմանիա Պելֆորի բոլոր չրջանակը մեզ «ամբողջ կառաջարկէ՝ եթէ Լոբրատ ազատելի կորսնցնէ մեր սահմանագիծն ամաս մը ազեղ ամեր իրեն։ Այս առաջարկութիւնը ձեր քննութեան պիտի ներկայանայ։»

Պ. Ժիւլ Ֆաւրի գաղտնագրութեան բուն պատճէնը կը կարդայ։ Զի վճարուած գումարները հարիւ բրին հիներդէն տակաս պիտի կրեն։ 1871 մարտ 2 ին սկսեալ՝ Հոսին, Սուրբն Ամէնի եւ Լոբրի գաւառներն այն ժամանակ պիտի ազատուին, իսկ Դայի Սէն—է—Մայի եւ Սէն—է—Մարնի գաւառներն այն ժամանակ պիտի ազատուին, երբոր Գերմանական կառավարութիւնը բուրեկարգութեան վերահասատութիւնը գտնի։ եւ ինչպէս ալ երբոր

կոգատաց ներկայութեանը քննութեան առնուելան, հոս համագումար եւ ներեւոյթական ժողովներ գումարուելով վճիռ տրուելին, Պատրիոտական կնքով չրջաբերականներ ցրուելան, կաթողիկոսական յանձնաժողով մը կամաղիկոսութեան յարաբերութեան առհնանը գծեց եւ ընդհանուր ժողովը զայն նկատողութեան առաւ, գաւառէն՝ գաւառական եւ Գալոէն ալ պատգամաւորութեան մը ձեւով այնպէս բաղմաթիւ հանրագրեր տեղացին վարչութեան երեսփոխանական ժողովոց Մասային վրայ։ բայց ինչ եղան առանց ամենը, ինչո՞ւ եկաւ խաչաւորն 'ի Գալիս եւ այժմ ինչո՞ւ պիտի վերադառնայ։

Եմէ խաչաւորի վրայ եղած առաքաւորութիւններն գրպարտութիւն էին, ո՞ր է անոր անմեղութեան վճիռը, ո՞վ տուաւ զայն, ո՞ւր եղաւ վերաքննութիւնը (խմբինաթ)։ ո՞ր ժողովն մէջը, ոնա՞ ասաւ եւ ո՞յք անոր դրպարտիչները, եւ եմէ հարկ կար այդ տեսակ վերաքննութեան մը, ինչպէս այդ հարկն զգացուեցաւ, եւ ո՞վ զգացոյց դայն։

Այս տեսակ հարցումներն անվերջ են, բայց ինչ օգուտ մեղի այդ հարցումներէն, մինչդեռ գործերն 'ի նոյն վիճակի են մինչդեռ գաւառը վեր'ի վայր կը յուզի եւ հոս ոչ օր փոխնեցեալ կայ, ոչ օր կը հարցնէ թէ ինչ կ՚զգայ Աղիամարցին, ինչ կընէ եւ ինչ պիտի լինի նորա ապագան, ինչ են իր յաւերը եւ. թէ անմիջական ինչ դարմանի կը կարօտի։

Այսէ մէկ քանի ամիս առաջ ներկայ վարչութիւնը այս ինդրոյն լուծմանն ու կարգադրութեանը ձեռք դարկաւ, երեսփոխանական ժողովը գոհ չեր հանգամանքներէն ինդրոյն լուծմանն ու կարգադրութեանը մէջ իրաւունց բռնադարութիւն նշմարելով վիճեց, վիճաբանեց, որոմարանեց, առնուարանեց եւ ընտրութիւնը՝ գաւառին ու վաւերացումը կեդրանին ընտրով՝ ինդիրը որամարանորին լուծել կարծած առեն՝ անլուծելի բրաւ. ձրգեց։

Հոս մեր դիտաւորութիւնը երեսփոխական ժողովոյ որոշքն ու որոշումները քննադատել չէ։ բայց որովհետեւ բուն որոշքին երեւութին ազգրամական եւ իրաւարանական, եւ բուն ներքնոյն անճահ եղող այդ որոշումը բուն մեր ինդրոյն հետ մերձաւոր տեսութիւն մ՚ունի, բարձրագոյ կը սենք թէ այդ որոշումը մեղ համար բնաւ նպաստաւոր չէ, եւ մանաւանդ վնասակար իսկ, որ ժամանակը պիտի յայտնէ, եւ. ստամանան երեսփոխաններն յանձնամ՚փարձով պիտի գան թէ ի՛նչ հետեւութիւն պիտի ունենայ իրենց այն որոշումը, որ վայրը չոյաբ եւ սեղմեւեթ ունի իր վրայ բայց ներքինը տհաս է եւ. խակ։

Ինչ կը յուսայ երեսփոխանական ժողովը՝ ոդէտ եւ մնիրուանդ. ժողովրդէ մը, եւ ի՞նչ կ՚ստասէ, դատողութիւ՞ն ընտրութիւ՞ն, ճանաչո՞ւմ տհաս բուն իր սեռին տանց եւ միայն ատոնց մէջ է, վասն զի ազատութիւնը ռամկին եւ տգէտին՝ դատողութեան ընտրութեան եւ. ճանաչողութեան վարժապետ չէ։ ատոնց վարմատիտը միայն ընն է, առանց լոյսի ազատութիւնը անուն չանեցող բան մ՚է, որ ոճիր կը գործէ, բռնութիւն կը գործէ, ապատութիւնը ազատութեան անուանով կը մեռցնէ եւ այդ ազանդատանը դատաղարտելոյն քաւչարանէ։

Թերեւս մեր երեսփոխական ընդհանուր ժողովը կարգ ամեն բան վարձերով ունի, ոսկան բաց 'ի միտանն ինչ օգուտ մեղի այն որոշումը, որ վայրը չոյաբ եւ սեղմեւեթ ունի իր վրայ բայց ներքինը տհաս է եւ. խակ։

Ինչ կը յուսայ երեսփոխական ժողովը՝ ոդէտ եւ մնիրուանդ. ժողովրդէ մը, եւ ի՞նչ կ՚ստասէ, դատողութիւ՞ն ընտրութիւ՞ն, ճանաչո՞ւմ տհաս բուն իր սեռին տանց եւ միայն ատոնց մէջ է, վասն զի ազատութիւնը ռամկին եւ տգէտին՝ դատողութեան ընտրութեան եւ. ճանաչողութեան վարժապետ չէ։ ատոնց վարմատիտը միայն ընն է, առանց լոյսի ազատութիւնը անուն չանեցող բան մ՚է, որ ոճիր կը գործէ, բռնութիւն կը գործէ, ապատութիւնը ազատութեան անուանով կը մեռցնէ եւ այդ ազանդատանը դատաղարտելոյն քաւչարանէ։

գուցէ այդ ինատանն վիճաստակից պիտի լինի նոսա մեր ազգային քաղաքական նուիրեալներ։

Եկաւ Սանցի Նիկոլոսն ու գնաց, ի՞նչ եղաւ հետեւութիւնը, հարցուր պատասխանեան, հարցուր Սանցոյն եւ կամ գաւ անձամբ տե՛ս քու սիրտդ։ որ տարագոյին նկատմամբ անքաւելի է, եւ Հաստատ միայն վերահաս իրողութիւններէն կը բերկրի։

Կերբիտայ խաչաւորը կ՚ըսեն, եւ ի՞նչ պիտի լինի ատոր հետեւութիւնը, որ ունիցի ազգ տեսանելոյ անոյշ։

Միայն հարցում մը։ ո՞ւր պիտի երթայ խաչաւորը, եւ. ի՞նչպէս. վարչութեան դիտաւորութիւնը, չենք յուսար. միայն թէ կրնաւ որ խաչաւորն ազգաց վարչութեան խնդրագիր պիտի տայ երթալու հանար, եւ միւս կողմանէ ծրարները կը կապէ։

Մենք մարդարէ չենք թէպէտ, բայց այդ ինդրագիրն իրեն հանար անցագիր մը պիտի լինի, ինդրագրոյն անուանով միտքերը պիտի պրաշեցնէ եւ ինք իր ջանքը Աղիամարայ ծոփութիւնը պիտի առնու։

Այս ալ Աղիամարական մարդասիրութիւն մ՚է, որոյ ոյժմէն կը բղաքենք ըլլալիքին հանար, եւ գործադիր իշխանութիւնը պատասխանատու կը ճանաչենք։

ԱՂԹԱՄԱՐՑԻՆ

Երզնկայի գաւառին Դուզլճան նահանգին Աղիամն Հիսէյին Ղուզի Հայ բնակիչները՝ Հիսէյին այէկ անուն գիւղի մը հարստահարութիւններուն չդիմանալով, Պ. Գասպարքին միջնորդութեանը դիմած են հանրագրով մը, որոյ մէջ հետեւեալ կերպով կը նկարագրեն իրենց կրած անասելի զրկանքն ու բռնութիւնները։

«Նոր եթէ մէկն ուզէ իր արդին ամուսնացնել՝ քահանային իրաւունքը տալէ առաջ 200—300 ղ. պիտի առնու, ապա թէ ոչ անկարելի է հարսնիք ընել։ եւ այս պատճառաւ չատ օրիորդներ տունը կը մնան լքեալ։

«Աչուանը կամերուն առատ ատեն մեր ոչխարները ձեռքերնուս կառնելնք կը կիմէ։ եւ ոչխարոյ տուրքի ատեն ալ մեկին տեղ տասն կառնու։ Ի զատ ատեն մեր ոչխարները կառնու կերթայ, մանաւանդ գառներու ատեն, եւ եթէ՝ ընդդիմացող գտնուի՝ մահ կ՚սպառնայ։

«Իր երիտ եղբայրները գիւղին մէջ ամեն տեսակ շնութիւն եւ. պղծութիւն կը գործեն յայտնի հանրաձեւ։ եւ իրեն բողոքելու ատեն ասոնց տեսարու մեր խնդրոյն՝ զմեզ կը վանեն։

«Սրբուեն տուրքերը մեկ տարուան ամբողջ կը վճարեմք իրեն. եւ առանց մեղի ատացական գիր տալու, միւս տարին նոյն առածները կրկին կը պահանջէ 'ի մեզ։

«Գիշեր ցերեկ օրին մէջ մի վայրենան հանդիսա չունիմք։ դիշերը գողերու երկիւղէն, որոյ ձեռնտու ինք է, եւ ցերեկն ալ իսիսա տաժանելի ոչխատանոյ մասին, զի ուզած ատեն զմեզ՝ ծեր՝ երիտասարդ կիներ մանուկ օրերով անվարձ կաշխատեցնէ։

Գանդուխա ազգային մը Գոլիէն ուկած ատեն։ յիշեալ ոչիկը իր բնատեսաց հանար բանի ընծայներ կը պահանջէ։ ուստի եթէ չունենայ խեղճը, առ երկուքի պարարքով պիտի վճարէ։ ապա թէ ոչ՝ ալ հանգիստ չկայ իր համար։

«Գիւղիս մէջ երեք հոգի իրեն ջոթեան ըրած է իրարու զ երի, որոց տարեկան վարձքն ալ խեղճ գիւղացիքս կը վճարեմք։ վերջապէս գո՛րն ատեմք կամ ղո՛ռն՝ խոսասանիմք։ զի անթիւ են հաւատանք մեր։ Երբոյն Հայր։ ազգատարաք կոխան եղաք այս անարգ

նեմ, որ յայտնապէս կ'ըսէ թէ «Դիւղէն եկէք որ եկեղեցին ամբողջ չմնայ»։

«Բնոյ 'ի սոցանէ' որոյ դէպդ. համբերեցինք, մեր բոլոր սաստկութիւնը յանիրաւակից. զի անցեալ տարի թէմական ազգային գործադրութեան առնն բրնեալեմբ մեր ունեցած արտօրայքը յիւր անուն գրելով մեր ձեռքէն կորզեց։ Ցրլաւ ալ ոչ ընդդիմացանք եւ գնեցինք յանձն առնուր՝ ոչ բրոր սուտերոք եւ մեհոս ապառնալիօք ըզմեզ խոնարհեցուց իւր կամաց։

Այլ Գրանան եւ մեր թշնամութիւն կատարեալ ընելոյ համար, ներկայ Զաքարն առաջին օրը 150 մարդով եկաւ գիւղէնս կոխելոյ մեր տարեր իրեն պարտէզ չմնաց, եւ այն հրաշալի չորս օրեր ամեն տեսակ տեր եւ պրդծութիւն դործեց, այնպէս որ ոչ եկեղեցի կրցինք երթալ եւ ոչ Յ. Հոգորդութեան արժանանալ եւ այնպէս ան ա դրի մէջ ձգեցինք մեր ընտանիք եւ մեզ տարաշխարհ Աստ. Եկեղեցվոյն հետ եկինք յերդիկա, եւ ուրեմ Զ օր է որ հոս կը դանուիմք առանց բրլ մը առնելու մեր գործարքնտանեաց կազմէն։

«Ընտի Երզնկայի կառավարական տեսանը՝ Հիւսէյին աղէկ հետ գտաւ ու ղրկեցի. տեսանք որ անկիր. կրնամ հարցաքննութիւնք ան յարգելի մեր ամբարեկը յարուցանեն մեր ազգարարի բարոյականաց դէմ։ Դեռ մեծ մարդ է։ Հիւսէյնն ալեկ մ'է, եւ քանի որ նահ դայմագամ անուն ունի, մենք կարող չենք նորա հետ գտա վարել առ. ոյժմ զանազանելու անկիւնները չատրած մեացան ենք, մեզ կրկին 'ի դէ՛ դրելեն գաւառալ անհնար է՝ քանի որ դատ բացին. եւ հոս ապաստէ ոչ սակաւ դարձայանք երբ անուանք որ առաջնորդը տարաբանին, եւ ժողովուրդ՝ որանք կ'բոգրին՝ ընդ ոյս եւ քանանանելոյ՝ մեզ ապրելոյ կ'խուսիւ, ոյնքան հրապարակագոյժ բանելու չափ թերութիւններ չէ ունեցած բանելոյ. անշուշտ այս խոսքը եղծանելոյ վարդապետելու համար ըլլար։ Կ. գնացէ «Վերջին իրէ կէտարանիւն էրէէլին իւն էորիա» սկզբանքին հետեւելով, որ այս ինդրոյն երբէք չէ պատասխաներ. քանզի այս խոսքը մտամտաբի եւ մանաւանդ անձնական լրկ կ'ծառայէ եւ ոչ ընդհանուրի։ եւ այս նկատմամբ առաքինութեան խիստ գովելի մէկ կէտն է։ Բայց երբ ինդիրը հասարակաց իրաւանց եւ կրօնքի վրայ կ'գտնայ, կարծեմ չեմ սխալիր եթէ ըսեմ՝ ծածկելը անհնարութիւն է եւ անհաստատութիւն, եւ ծածկելն ալ կ'նեսանի այն ծառային, որ յիսուն վարձատրելով. երբ գողը առեն մանելով կսկսի ուսանել պատասխան գարդելը գողնալ, ծառան ալ անանելով անասարեր կը կենայ եւ գողին գողութիւնը ծածկել կ'փորձայ։ . . . այս երկրի կէսերուն երբանակութիւնը. նոյն ինքն Տէր Սոնակ եղբարքնս կրնայ հաստատել, բայց չենք գիտեր թէ որչեսք կրօնքն ու ընդհանուրի իրաւանքը նշանակութիւն չունին Տէր Սոնակ եղբօր առջեւ. որ եղածները ուրանալով առաջնորդը սենեկ ներկայացնել կը ձգնի. մինչեւ ինքը անհարիւն նկատութիւններ ու անէծքներ ընդունած է. մինչեւ անցած տարի մեծ պոռնի մէջ ամենէն ուսելի անձնէն չունենալը իր վրայ կը աւելցու. մինչեւ «Ջէր Լանակ կ'զարմանամ որ այսքան անէծքներուս վրայ դեռ ողջ ես գտեր ու քու զաւակներդ» ըսելը լսած է։ Մինչեւ Ա. Զաւակի որ գրիչասարաւած ասեն հրեղի ուրիշ կիսնդի գիմել սիրեմ ասած բան կէրեի՝ Ցեր Մեսրոպի հետ խորհրդատեսը բոնած եւ երեքնին ալ ծնկան՝ վրայ նստած ժամանակնին բոլոր անէծքներն իրեն ուղղուած է. մինչեւ «Պետրոս ասաքեան ալ մեղանչեց ու հոգը զղջացաւ, ու մեզմէն ընդունուեցաւ» ըսելն ինքն էր նոյն կէսանեն. մինչեւ ՉԷր ազարմանցին ասեն առաջին երբուընդոցն ինքն էր։ մինչեւ ամենատեղ, ամեն տեղ, սրատասուսմոր ուշոք այս եղելութիւններն պատմելն ինքն էր։ մինչեւ Ցեր Պետրոսին անդրանիկ պատարագը չլսած այն իրիկուն դուրս հանելու. հրամանը ինքն տուած է առաջնորդէն, որ ժողովի մէջ քննութիւնը հաստատելու։ մինչեւ Ցեր Սոնակ եղբարը Ցիրուանի եւ Կ. Պոլսոյ մէջ այս եղելութիւնները զուտ ուրիշ պատմած է։ եւն. եւն. մինչեւ այդ խեղճ Ցեր Սոնակին կրած նեղութիւններն առաջնորդին երեսէն քաշած տառապանքներն ամենայն մանրի եւ Արդ՝ իւր հաստատամտութեան ու ճշմարտասիրութեան համար չենք դիտեր ինչ զօրաւոր միջոց մը միջամտեցնելու գոյաւոր գործին. անշուշտ ապրելոյ համար ամառկան մը չենք յուսար որ Ցեր Սոնակ՝ եղբոր գրութիւնը ճշմարիտ հաստատելու արդիւնք ըլլայ։ մինչեւ հոս անքիւ վիշտ ու տառապանք եւն կրած է. մանաւանդ մեր եւ բոլոր իւր բարեկամներուն քաջ գիտեն որ. այդ դրութեան հետ բնաւ յարմարութիւն չունին։ Մեզ համար զղալի չէր պատասխանելու հարկը՝ այն խոսքերուն համար՝ որոնք առաջնորդը արդարացնել կ'փորձին. բայց քանանայի մը ատորագրութիւնը հարկեցաւ. որ ճշմարտութիւնը չդաղարթութեան չի գոնենք։ Նոթ Զարոյր, Հայկ. եւ կամ այլոյ անուն ըլլար ատորագրութիւնը չէինք դատապարտեր. ինչպէս ոչ Հայրենիք լրագրոյն մէջ տեսնուած ատորագրի հերքումներուն պէս՝ որ բոլորովին շինծու, կեղծ, բանցինք. իսկ ունեցողը կը հաստատեր ըսելով. ինչու որ քահանայից ատառաջնորդի մէջ եղածները միայն քահանաներն գիտեն. եւ ոչ թէ աշխարհականը. ուստի յայտ մասին Պարոյրին ըրած հերքումները բարոյականն ատա. են եւ ոչ արժանի պատասխանատուութեան։ Եթէ Պարոյր ատորագրութիւնը քահանայի ատորագրութիւն ըլլար՝ պիտի ասիսլէինք Պատրոյի մէջ գրածնին տեղը։ ժամանակը. վկայներուն եւ այլ մանրամասն պարագաներով իր ապրիմնառնիւ ներկայացնելու, որ փրիսնակ ատառաջնորդին դատը թերթուցնելու՝ ատելի ոյիսի ծանրացնէր։

1871 ապրիլ 31 Ա. Ֆ. Ռ.
Գրաւոյ Սարգիս

---

20 ապրիլ 1871 Նիկոմիդիա

. . . Խմբագիր.

Լսեցինք՝ որ Գէորգ եպիսկոպոսին յանուանութեամբ ձեռնադրած Գրիգոր անուն վարդապետը իր առաջին ուխտին հաստատի մեծարանք դարձեալ Հռոմկլայի ձեռնադրեալ Հովսէպ վարդապետ՝ իր ձեռնադրութեան վրայ գրչ

* Այս քահանան Պրուսայի չէ. հոն վարժապետութեան պաշտօնին դրուած եւ քահանայ ձեռնադրուած Էնդարձեալ վարժապետութիւն ընելով։

Այս պէս վարժապետական պաշտօնն կը դարձ նաեւ Ցեր Մեսրոպ անուն խեղճ քահանայ մը. հետեւապէս երկու ալ իրենց հայրն չդիտնալնին համար քահանայական պատուն թողուցը՝ չեն ատորագրած եւ առ հարկի առաջնորդին պաշտպանութիւն ընելու. եղած են. ինչպէս որ առաջինը մեզ խոստացանք։ Ա. Ի.

միջոց անցնելով վերադարձ ընելը՝ յայտնի նշան մ'է բաղդաւորիր ոգւոյ մեր եկեղեցւոյ ծոցը դիմած ըլլալուն։ որ Հաստատի ձեռքը՝ Հաստատիք վերադրը Դէորգ եպիսկոպոսի ձեռքը զլուխս անցնէ։

. . . Խմբագիր, անուշտ հետաքրքրութիւն զգուցած էր. մէկ ինչպէս այդ խորհրդոն իր խաղը վարակեր է. ուստի կը փաթթուի անոր ձեռնադրութեան պարագաներն ցիկլով գնել դոն ունի։ Անշուշտ ձեռնադրողն ալ զղջաց ծ. հիմարայց ինչ օգուտ իր վիզը չարդարանար՝ քանի որ այդէն այն խաղերուն ինչ օգուտ եւ արժանանայ տեր ըլլալ՝ իր երկամեայ վանական կեանքի մէջ չոչափելու չափ յայտնի եղած էր։

Հաստատիր պարոնը Ֆինքզինք արդարացուցնելու եւ իր նպատակին հասնելու միջոցին վրայ անքնուն հակելով հաճոյց բաղինին առջեւ. որն 'ի բուն խորհրդակիցէ չէր զարդեր, եւ իր բոլոր թերութիւնց անչիշատութիւն վատակելով զինքն ամբաստանողներն իր տեղը կը դատապարտուէին եւ կը դատապարտուին ցայսօր ժամանակի։

Գէորգ եպիսկոպոսն այդ խորհրդոյն խնիարկութեանց հաճոյքէն հարբած՝ կուզէ զայն ձեռնադրել բայց ինքն իր կողմանէ յայտնի կանք ցոյց տալ չուզելով ձեռքի տակէ իր կամարարները կը դրդէ՝ որ անոր ձեռնադրութեան համար խնդիր հանեն եւ միաբանութեամբ հանդերձ զինքն ասիպեն։ Սանփանոս վարդապետ՝ որ արդէն երկու չարամ առաջ անոր ատրկուած ձեռնադրելու առաջարկութեան դէմ բողոքած ու խոսանեալ ուզած էր, վարդապետ ձեռնադրելու տարուած առաջարկութեան վրայ գոյժանալով վանքին հասատատեն օրէնքը կ'յիշեցուցէ, որ վարդապետութեան որոշեալ անձը առնելուն երեք տարի տարկատ մնալ հարկ էր։ եւ թէ այսչափ վաղվաղելու եւ օրէնքն եղծելու պարատորդ պատճառ չկենալէ զատ՝ երկոտելու հարկ ալ կայ կրսէ։

Ա յնուհետեւ Գէորգ եպիսկոպոսն իր կամքը գոգոնի պոնելու դիրքը կը թողու եւ ինքնահաճ ժողով կը գումարէ։ Սանփանոս վարդապետը գարձեալ կ'բողոքէ ձեռնադրելոյն չատ կազմանէ ունեցած անյարմարութիւններն առաջ բերելով թէ՝ անբարեմիտ եւ խոսվարար մ'է։ թէ՝ բաղդաթնդիր ոգւով հոս եկած է։ եւ նպատակն է վիզար հարդնել եւ ապա թէ վանքէն եւ թէ Ազգէն դուրս ելլայ։ թէ՝ անմարութիւն է իր ուխտին վրայ փոսանրլայ՝ առանց քանի մը տարի վարձի տակ դնելու։ քանի՞ մ ինչպէս կըսէ ինքը. Վեներակ վանքին մէջ կրօնաւորի սքեմ հագնելու առիթ չունենալ հաստատիմ ճեալ ուխտած է։ եւ հիմայ ալ առանց հաստատուն հանգման մը նոյն ուխտը ցրած։ Բայց ծէ կրսէ։ մէկ ամիսատանութեանց քննութիւնն կը հրամայէ։ վանքնոր որոշեալ կամքն է անդատանա ձեռնադրելը։

Բոլոր վարդապետը նկատելով՝ որ վանքայրն անքնկնելի է իր ատաջադրեալ նպատակին մէջ։ եւ ինքն կամք չունի իր սիրածին վրայ չանցանք ճանաչելու։ վանքայ՝ կամաց արձանագրութեան տակ ինքն ալ իրեն գէմ ատարագրել չատրպուելու համար՝ յանագոյն կ'հանարի միաբանութենէն հրաժարիլ։ եւ անմիջապէս իր տեղակը փոխարէն հրաժարականը գրելով ժողովին կ'խրկէ։

Հրաժարման ինդրոյն վրայ ժողովը կը յուզի։ բայց ատանց տարաձայնութեանց ինդիրը քննել ուզելու։ Բոլոր վարդապետ ժողովին կ'գանուի գարձեալ։ ուրուն բոլոր կրկնուելուն վրայ միաբանները մին լի երիւր ժողովը կ'թողու կերթան։ միւսներն ալ թէ ուրեմն մէջ մընացած՝ կէս համարձակութեամբ։ «Նթէ այդպէս է թող ձեռնադրութիւնը մնայ, կըսեն։ Այս ձայնին վրայ է տոս որ երբեք ժամ առաջ՝ «Եթէ գուք կ'հաճիք նէ ես կ'ձեռնադրեմ. թէ չէ՝ ես կամք մը չունիմ ատանկ ատարաժամ ձեռնադրութեանց բոլոր վանականքը՝ այլ յայլմէ եղած բարկացուցա գիմաց «Միաբանութիւնը՝ ուզէ ալ չուզէ ալ ես պիտի ձեռնադրեմ զանիկայ» կ'կանչէ։ ու յայտնի յամառութեան մէջ իր ծանոթ գիրքը կ'բանէ։

Այդէն օրն իրիկուն էր եղեր։ եւ երկու ատրկուտանելու համար ալ նոյն 'ի բրիկոնը կոչումն ընել որոշուած ըլլալով։ հարկ էր վանաւոր եկեղեցին իջնալ։ Ցիշեալ ատրկաւորներէն միոյն ձեռնադրութեան փափաքողներէն է եղեր Սանփանոս վարդապետը։ Վանահայրն ատիկայ նրկատած ըլլալով՝ դերը կ'փոխէ։ ու գանիկայ նեղը ձգելու մտաք՝ «Լիմէ Դափոյէլը (խորհրդոյն ատի անունն է) չձեռնադրեմ, որոշեալներն ալ չոլիսի ձեռնադրեմ կ'կանչէ։ բայց դարձեալ բան չշանիր ձեռնադրութեան տանն հատած ըլլալով, վանահայրն անգամ մ'ալ գերը կ'փոխէ։ Այս փերջինը իր յամառութեան կընիքն եղած է։ Ցեանելով՝ որ միաբանութիւնը բանի եւ անդիտութեան վիճելու հարկին առջեւ չհատանիր, վերջապէս կ'պառանջէ որ ձեռնադրութեան ոլորտը իր կամայ ձգելու Միաբանութիւնն այս պահանջման հանդուրժելով եւ Գէորգ եպիսկոպոսն ալ ամեն պատասխանատուութիւն առաջի Աստուծոյ եւ առաջի մարդկան իր վրայ առնելով՝ գերը։ իր ձեռքն իր սիրելոյն վրայ։ ուր ուզը գնելն անգամ ներելի չէր։ Իսկ բոլոր վարդապետն այս բանին չհանդուրժելով՝ ձեռնադրութեան միջոցին եկեղեցիէն դուրս կելլայ։

Գէորգ եպիսկոպոսն բաղդը զարմանալի եղած է։ Անգամ մը հանդուցեալ Սանփանոս արքեպիսկոպոսն անդարմար գտած ու վանքէն արձկած ազգին յամառութեան սարկաւագ ձեռնադրել տուաւ, որ յետոյ գնաց բողոքական եղաւ։ այս անգամ ալ Սանփանոս վարդապետն անյարմար գտաւոր յամառութեամբ ինքն կը ձեռնադրէ։ եւ ասոնց ալ պասական կելլայ։ Եթէ այս դէպքերն իրեն հանապարհութեան տիարութիւնը չդիտանակեն, անուշտ իր անմոսիրութիւնն ու եռանկանութիւնը կ'բացատրեն։

. . . Խմբագիր, կ'յուսամ թէ ձեր հետաքրքրութիւնը յագեցուցի։ եւ այս տեսիլ կ'փոփոխիմ սա եւս գիտել տալ ձեզ՝ որ այս կարգի դիրքերը՝ մեզի գիմոնութեան վատահելու ճիտանքներն են։ Մտածեցէք, ոչչափ դժնդակ է փորձութեան բովքին չանցածներու վատահ ըլլալ։ ասոր Հոգեվերանեան եւ Խորհրդեան անհասանելութիւն կրսեն։ չեք հաւատար նէ Աստուածայնեանն եւ Ֆորենացին բացեք կարդացէք։ Երանի թէ այս օրինակները բաւական մ'ըլլային այսուհետեւ։ խանութիւնն ու զգուշութիւնը մեզի բնութիւն ընելու։

ԱՍՈՒԴ.

Անիծուած եւ անվատահելի անձ մը վարդապետ ձեռնադրած լինելուն համար Արմաչու Գէր. Վանահայրն այս չափ մեզարդելու կարծենք իրաւունք չունար քանի՞սը օրինակն ունի բարձրէն կուգայ։ Վերջին քանի մը տարուանը մէջ ձեռնադրուած եպիսկոպոսներէն ոմանք այլերնուս առ ինն։ ոգիս, անկիրի, արծաթագոյնս եւ այլ թերութիւններով ծանուցեալ անձինք։ այլ բնաւ արժանաւորութիւն չունին այդ բարձր եւ Սրբազան պաշտօնին։ Մինչեւ ինչ Ազգը ասոնցմէ մի՞ կանոն մը չդնէ ձեռնադրութեանց համար։ այսպիսի գայթակղութիւններ պակաս չպիտի լինին։

ՀՐԱՒԷՐ

Ի ՀԱՆԴԷՍ ԱԶԳԱՅԻՆ Ս. ՓՐԿՉԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Հոգաբարձութիւնս պատիւ կը համարի հրաւիրել պատուական Ազգայինս 'ի հանդէս Համբարձման տարեդարձի, որ ամենայն շքեղութեամբ տիտի կատարուի յաւաջիկայ հինգշաբթի, 6 Մայիս, յԱզգ ային Հիւանդանոցն, ուր Ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարք Հայրն ալ Սուրբ Պատարագ պիտի մատուցանէ։

Հոգաբարձութիւնս կը յուսայ որ բարեսէր Ազգայինք կը հաճին իրենց այցելութեամբը ազգասիրաբար պատուել Հիւանդանոցի հաստատութիւնը։

1 մայիս 1871 Ա. Ժամանակակից
Գրասենեակ Հոգաբարձութիւն
Հիւանդանոցի Գ. Ենիտերեան Մ. Մանուկեան
Մեծ-Հոր խան Խաչատուր Ամիրեան
թիւ. 49

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Կ. ՊՕԼՍԷՆ ՔԻՒԶԻՒՔ ՉԷՔՄԷՃԷ

ԵՐԹԵԼԵԿՈՒԹԻՒՆԵՐՈՎ ԱՄՆԵՄԵՐՃՈՒՂԵՑ

Կ. ՊՕԼՍԷՆ ՄԵԿՆՈՂ. ԿԱՌԱՎՈՒՄԸ					Կ. ՊՕԼՍՈՅ ՄՕՏԵՑՈՂ. ԿԱՌԱՎՈՒՄԸ				
	ԺԱՄԵՐ					ԺԱՄԵՐ			
	Խառն կառախօսքով					Խառն կառախօսքով			
ԵՐԹ	2	4	5	8	ԳԱՐԸ	1	3	5	7
	առաւ.	առաւ.	իրկուն	իրկուն		առաւ.	առաւ.	իրկուն	իրկուն
Նէոսի Գուլէն	7	9·45	12·25	3·10	Ջիւշ. Չէքմէճէէն	8·25	11·5	1·45	4·30
Մաքրպէկ	7·19	10· 4	12·44	3·29	Այթէֆանօ	8 42	11·22	2 2	4·47
Այթէֆանօ	7·37	10·22	1· 2	3·47	Մաքրպէկ	9	11·40	2·20	5· 5
Քիւչիւք Չէքմէճէ	7·49	10·34	1·14	3·59	Նէոսի Գուլէ	9·14	11·54	2 34	5·19

1, 2, 7 եւ 8 թիւ կառախօսքերը շաբթուն տեղի օրերը կերթեւեռեն.

3, 4, 5 եւ 6 թիւ կառավոսքերն օրրաթի, կիրակի եւ Տաճկաց Յունաց եւ Հայոց տօնի օրերն երթեւեռելիքեան մ'առնելի կրնեն։

Այս ցուցակին մէջ նշանակուած ժամերն եւրոպական են, եւ դ. Պոլսոյ միջին ժամանակին վրայ հաշուեցած են։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ ՀՐՑԿԱՆԱՆ ՆԵՂՄՈՒՐ

Հ. ԳԼԻՍՆԳԻ Վ. Մ. ԱՅՆՇԱՆ

ՄԱՍՆԻ

ԷՆԵՐԷՒ Ս. ԴՈՒՏ

Որոնք որ Հայաստանի հին շինուածոց մնացորդները կամ բնութիւնան մերթի սիրալի մերթի անհաւոր դիրքերը կը փոխուին տեսնել առանց ուշադրութեան վրանդնելին տեսնելու, կրնան գոհ ըլլալ Հ. Գլիսնի Նեղուտ ձեռք առնելով, մանաւանդ Այշանեան Հ. Գիւտեդի պէս առաջնորդ մը ունենալին համար։ Այս երկրորդ մասիս մէջ ալ կան 12 լուսանկար պատկերք, որ բոլորակ կը ներկայացնեն Բաղրատունեաց որքայնիսա մայրաքաղաքին Անւոյ տեղ տեղ փլած եւ քայքայած պարիսպներն ու շէնքերը, տեղ տեղ ալ դրեթէ հրաշիւք կանգուն մնացած եկեղեցի մը, կամար մը, սիւն մը, խորան մը։ Պատկերները խնամով եւ շատ նորոգութեամբ հանուած են. իսկ յօդուածներուն վրայ խօսիլ աւելորդ է, վասն զի ամեն ազգայնոց գիտեն Թէ մեծանուն հեղինակին գրչէն սննշան բան չելներ։ Թէպէտ եւ Ա. մասէն աւելի թանձր է այս Բ. մասը։ ընդարձակագոյն դրուած բլլալով, սակայն առաջին գնով, այսինքն թղթակազմը 4 ֆրանքի եւ փաուակազմն 6 ֆրանքի կը վաճառուի։ Թէ՛ Մըխիթարեանց Գրատունն 'ի Սեկբոս խան, եւ թէ՛ ուրիշ գրավաճառաց քով։

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ

Ի ՄԷՋ

ԳԱՂԴԻՈՑ ԵՒ ԲՐՈՒՍԻՈՅ

Տեսար առ տեսար հրատարակուիլ սկսած է Վենետիկոյ Մխիթարեանց վանքէն, եւ շաբաթէ շաբաթի կ. Պոլիս հասնելով կը ծախուի հայ գրավաճառաց խանութները։ Գին տասն լմէկ տեսարակին 60 փարայ։

Արդէն առաջին մասը լմնցած եւ երկրորդ մասն ալ ուտարելու մոտ է։

Հարկ չէ ըսել թէ այս պատմութեամբ ազգայինք կարող կըլլան ճիշդ գաղափար մը ստանալ վերջին պատերազմին տասն տնդրիւռն վրայ։

ՄԷԹԷՐՆԻՏԻ

Մեծանուն Աւստրիացի քաղաքագէտ, որ կէս դարու մօտ ժամանակ Եւրոպոյ քաղաքականութեան ղեկը դրեթէ ձեռքն ունէր։

Աշխատասիրութեամբ Դաղարաս Էֆէնտիի Յովսէփեանց։

Կը ծախուի 'ի գրատուն Փարիզու Զաքմաքճըլար Եօղուշ թիւ 6 Սկիզեան խան, եւ այլ գրավաճառաց քով։

Գին 5 գր։

ԲՆԱԳԱՆ ՏԵՐԵՑՈՅՑ

1871

Կը ծախուի 'ի գրատան Փարիզու Զաքմաքճըլար Եօղուշու 6. Սկիզեան խան։

Գին 40 փարայ

ԷՍԿՈՂՉԷՐԵՆԵՒԹԻՒՆ

ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆ—ՊԱՏԱՆԵԿՈՒԹԻՒՆ

ՁԱՓԱՀԱՍՈՒԹԻՒՆ—ՇԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԺՈՒԺԿԱՅՈՒԹԻՒՆ

ԽՐԱՏ ԱՄԵՆԵՑՈՒՆ

ՕԳԵԼԻՑ ՌՈՊԵԼԵԱՆ

ԵՒ ՇԵԱԼՈՏԻ ՎԱՏԱԳՆԵՐԸՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՄԲ

Ա. Ֆէլիքս Բիւռէ

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ

Նաշրէդ Ս. Զանազէան

Ամեն հայ գրավաճառաց քով կը գտնուի գին 5 գր։

ԱՁԴ

Տան մէջ Հայերէն լեզուի վարժապետութիւն ընելու պատրաստ երիտասարդ մը կայ, պարկեշտութեամբ եւ բարոյականութեամբ փկայեալ։ Ուզողը լրագրոյս խմբագիրը Տնօրէնին հետ կրնայ խօսիլ։

ՕՐԱՆԱՒՈՐՈՒՄ

Նոյր Տամ որը Բարիզ առաջին հասուորը Գալիս հասած ըլլալով Արդդ բաժանորդներուն կը խնդրուի, որ իրենց անգոյութագիրը ներկայացնեն Զաքմաքճըլար—Եօղուշու թիւ 10 Տէտէեանց վաճառատունը եւ հանկէ ըստանան նոյն հատորը։

Ամբողջ գոյնոյն բաժանորդութեան գինն է 40 գր։

Խրոքանչիւր հատորը 15 »։

Հատոր առ հատոր գնել ուզողք կրնան ստանալ Պ. Ս. Գաֆաֆեանի գրատունէն 'ի Զաքմաքճըլար—Եօղուշու։

Գ. ԾՕՆԱՒՈՐՈՒՄ

1286 Տարւոյն մէջ 1870 մարտի սկիզբէն մինչեւ 1871 փետրվարի վերջը Կայսերական զօրաց հանար առնուած մեր հաշիւները կարգադրելու եւ գոյելու դրուած ըլլալով զինուորական Տեղուվիւնը՝ կը հրաւիրէ ոնոնք որ ձեռքերնին մսի խոստանագիրներ (փուստա) ունին, ներկայացնելու առ Մասիս. Բուրատ փաշաեան, եւ գինը ընդունելու մինչեւ յունիսի տասնոյ վերջը, բան հին տօնորի։

Ուստանց օրինաւոր եւ անշգուշանալի ապացոյցի մինչեւ յիշեալ ապայնաժամին լրանալը չը ներկայացուած խոստանագիրները ջնջուած պիտի համարուին, եւ այնուհետեւ չի պիտի ընդունուին։

29 ապրիլ 1871

Ի Դուռն Սպարապետի

Այս լրագիրը չորեքշաբթի երեք անգամ կը հրատարակուի, երկուշաբթի, հինգշաբթի եւ շաբաթ օրերը։ Բաժանորդագրութեան տեղերն են՝։ Պոլիս Պէնիի խանը վերի յարկը թիւ 6 Մասիսի խմբագրատունը։

Իսկ գաւառաց մէջ Հեռեւեալ հոգաբարձուաց անունները։

ԵՐԶՈՒՐ. Խաչիան ագա Տէտէեան։

ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Թորոս ագա ոսկերիչ։

ԱՏԱՆԱԶԱՐ. Յարութիւն ագա Ղազարեան։

ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Խաչատուր ագա Լազարեան

ԿԱՐՍ. Կարապետ ագա Զաքարեան։

ՍԵԲԱՍՏԻԱ. Վարդան էֆէնտի Արզարեան։

ԵԱՃ. Մ. ագա Խաչիկեան։

ՀԱԼԷՊ. Նիկողայոս ագա Տէր Մարգարեան։

ԵՐԶՆԿԱՅ. Լիմերգասիրաց Թանգարան

Ուրիշ քաղաքներէ ստորագրութիւն ուզողներն այս տեղերէն մէկուն հետ կրնան խօսիլ։

Խմբագիր—Տնօրէն
Կ. Ա. ԻՍԹԻՒԱՆ

Կ. ՊՕԼԻՍ ԶԻՆՈՒԻ ԽԱՆ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՈՒՍԻՐՈՅ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ
4 ՄԱՅԻՍ
(ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԼԻՐԱՅԻ ՀԵՏ 100 ՂՈՒՐՈՒՇԷՆ)

Լոնդրա 3 ամիս ղուրուշ	110մ։—	110մ։
Մարսիլիա »	23.30—	

ԸՆԹԱՑՔ ԳՐԱՄՈՅ
4 ՄԱՅԻՍ

Ամստ. լիրա ղուրուշ	109.38	
Նարսէլէոն ոսկի »	87,26	
Իմպէրիալ ռուս »	89 3	
Բերլին »	51,26	
Հինգ ֆրանք »	—	
Լինտնոց »	105մ։—	105մ։
Պլինտ »	117	

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ 4 ՄԱՅԻՍ

ԱՐՄՏԻՒՐ

Ցորեն կարմիր	Պէսարապիա	30	—32
» »	Ազագ	32	—34 »
» »	Պալէրք	30	—32
» »	Գուրկազ	29	—31 »
» »	Թէքիրտաղ	29	—31
կակաւղ	Ազագ	30	—31 »
» »	Պէսարապիա	30	—31 »
Կիրքա թունա		30	—31 »
Ցորեն կակաւղ	Գուրկազ	27մ։—29	
»	Վառնա	27մ։—29	
» »	Պայէրք	27մ։—29	
Եղիպտացորեն թունա		19—21	
»	Անատոլ.	19—21	
Դարի թունա		13մ—14	
»	Անատոլ.	—	

ՆԵՐՔԻՆ ԲԵՐՔ

ԽՈԶԱԿ ՉՈՐ

Գուրտա	ղուրուշ	
Անատոլու	»	
Քոլոս	Ֆրանք	ոչ գին կայ
Լիմիրտ	»	եւ ոչ գնող
Մակած		

ԲԱՄԳԱԿ

Կէրլէ	հօխա	7մ։—
Խղմիր	»	8 —
Վառնա	»	7մ։—
Պարակատան	»	6մ։—
Վրասանի	»	6մ։—

ԲՈՒՐԴ

Անատոլու լուացուած	հօխա	11
» չլուացուած	»	6մ։—
Թաւմէլի լուացուած	»	12
» չլուացուած	»	7
Վրասանի լուացուած	»	—
» կէս		12 —13
» չլուացուած	»	21 —22
Տոպրոնա	»	8 —
Լոսկի Շէհիր	»	7մ։—

ՄԱԶԸ

Պարակատան	հօխա	10մ։—
Ինատորս	»	9մ։
Ճերմակ	»	—

ՃԷՒՐԻ

Դայերի Ա. տեսակ	հօխա	22	
» Բ. »	»	20	—
Էնգիլիրիս »	»	18	—
Թոզոպի »	»	»	—
Աբէլէր »	»	17	—
Լոզղատ »	»	17	—
Զորում		17	—

ԹԻՖԹԻՐ

Էնգիլիրիս	հօխա	44	—40
Գատամպոյ	»	44	—40
Պէյրազար	»	44	—40
Զէրքէզ	»	44	—40
Վան	»	22	—

ԱՑԻ ՄՈԲԹ

Ամասիա	8—9մ։	կատ.	մէկ	Օ. Է.
Եոզկատ	»	»	»	»
Սիվաս	»	»	»	»
Երզրում	»	»	»	»
Գայսէրի	»	»	»	»

ՁԷԹ

Մուսանիա	հօխա	6	—
Այվալը	»	6	—
Սաքիզ	»	8	—
Միտիլի	»	6	—
Պղինձ թոզաթ երկրին մէջ		9մ։—10	
Մալէպ Դամասկոյ	հօխա		—
Ալֆան	»	250	—260
Գիլիթ	»	20	—26
Սուսամ	»	3մ։—	
Կատաւան Ընտա.	Գրիւ	30	—
» Բուռնի	»		—
Մեսաքս Պարսկ. Բէյտ	»	42	—48

ԱՐՏԱՔԻՆ ԲԵՐՔ

		ղուրուշ	
Խանվի Բիւռ. տեսակ 100	հօխ.	920—940	
« Բ. »	»	840—	
Էէմէն	»	18	
Շաքար փուշի Անդղ. Կնդ.		252—255	
» » Գադղ.	»	—	
» գլուխ Գադղ.	»	—	
Զայ Գոնկօ	հօխան	22	—25
» Բէնգ ծագիկ	»	50	—70
Անագ գալայ	կնդ.	850 —855	
Պղտեզ (սիրպէտ)	հօխա	9	—
Լեղակ չիմի ս Պէնկալա	»	130	—150
» » Մատրաս	»	140	—160
Զինք տախտ. 100	հօխա	ֆր. 104	—
Երկաթ ձողաձեւ		58	—60
» սովորական		41	—
» բեւեռաց		63	—64
Քարֆիլա		95	—
Բրինձ Իտալիոյ 100	Գրիւ	ֆր. 39	
Կարագ եկ Ռուսիոյ	ղրշ.	14	—
Խալիճար	»	24	—27